

Ydre Lighed er skadelig og umoralsk

Taler

A. H. Hval

Dato

5 juni 1890

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om stemmerett for kvinner

- 1 Vi har til Støtte for vore Udtalelser om det hensigtsmæssige, det gavnlige for
Samfundet og for Kvinden selv i, at hun faar Rettigheder, paaberaabt os de
Erfaringer, man allerede har fra de større Kulturstater, hvor Kvinden i stor
Udstrækning har opnaaet Rettigheder, som hun ikke har faaet endnu hos os, og
5 vi har ogsaa paaberaabt os navnlig nogen mindre Samfund i Amerika, hvor
Kvinden har faaet politisk Stemmeret, og det med god Grund, jeg mener, at selv
Flertallet samstemmer der med os, thi de har ikke med en Stavelse forsøkt at tage
Kvindesagens Historie til indtægt for sine Anskuelse. Hadde der været nogen
Anledning til det saa hadde de vel gjort det. Jeg er forresten beredt til, om det
10 trænges, at komme med nærmere Oplysninger om den Sag.

- Da denne Sag om kvindelig Stemmeret første Gang er under Behandling i
Stortinget, har Komiteen troet i sin Indstilling at burde indlade sig paa den
store Sag, som staar i nøieste Forbindelse med Spørgsmaalet om Kvindens
15 politiske Stemmeret, den hele Kvindebevægelse. Man troede derved at kunne faa
et Grundlag for den principielle Behandling af selve det foreliggende
Spørgsmaal. Jeg kan derfor ikke skjønne, at Mindretallets Ordfører egentlig
skulde beklage sig over, at man ikke har indladt sig paa den principielle Side af
Spørgsmaalet; men naar han nu fordrer det, skal jeg forsøge paa kortelig at
20 begrunde Flertallets Indstilling ved at besvare hans Bemærkninger.

- Som det er sagt i Flertallets Indstilling, er den saakaldte Kvindebevægelse
udgaaet - ialfald praktisk - fra de nordamerikanske Fristater; saaledes, som den
har forplantet sig først til England og siden udover de europæiske Lande, har
25 den bevaret væsentlig den samme Karakter og er i Aarenes Løb voxet til et
Kulturspørgsmaal, til et Led i vort Aarhundredes store Kulturkamp - denne
Kvindebevægelse, som opstiller Kvindens politiske Stemmeret som et af sine

Hovedprinciper. Jeg siger, at vi her har en Kulturkamp med sit store Program,
30 uagtet Mindretallets Ordfører synes at være af den modsatte Mening. Den
Kvinde, hvis Navn Hr. Eiesland nævnte, Kvindesagens Forkjæmper i Amerika,
Miss Stanton, har sammen med et Par andre amerikanske Kvinder leveret et
Værk om kvindelig Stemmeret, «History of woman suffrage», som indeholder
ikke mindre end 1780 Sider; og denne Kvinde har skrevet som Devise paa sitt
35 Værk: «The world belongs to those who take it» (Verden tilhører dem, som
tager den). Den samme Devise har Kvindebevægelsen det hele.

I 1884 konstituerede sig her i vort Land en Kvindesagsforening; og der var
mange, som gik med i den, fordi Programmet lød, som om det gjaldt i sin
40 Almindelighed at optage Diskussionen om og Arbeidet for Kvindernes Kaar. En
ikke ringe Del, som gik med, var af en moderat Tænkemaade og vilde ikke gaa
med paa Kamppladsen; de gik med, fordi de vidste, at der forelaa en Opgave,
som i og for sig var en Forening fuldt værdig. Men den samme Kampmaade har
været anvendt, og den samme Tone har ogsaa lydt fra denne Forening, navnlig i
45 dens Organ. Der tales om Krig, om Erobring, om Seir; det gjælder at «omdanne
det hele Samfunds Følelse; det gjælder at gaa fra Seir til Seir», at «forvandle
Fiender til Venner», at «smelte Hjerternes Haardhed» osv. Vi møder her, som
nævnt, en Kulturkamp, hvor Kvindesagens Forkjæmpere staar fuldt rustet til at
beseire dem, som man kalder sine «Fiender», dem, som man forudsætter vil
50 modsætte sig en eller flere af de Opgaver, som de har stillet paa sit Program.

Disse Opgaver er ikke faa; Komiteflertallet har i Korthed samlet disse i
Indstillingen. Vi har nævnt Kvindernes Opdragelse, Adgang til samtlige de
Stillinger, som Mændene indehar, Love, som sikrer Kvindens, navnlig den gifte
55 Kvindes, Rettigheder osv. Men, som det er sagt i Indstillingen: Det er den
politiske Stemmeret, som skal være det egentlige Hovedmiddel til at opnaa alt,
hvad der forresten er opstillet som Kvindesagens Maal. Hovedforudsætningen
for denne Bevægelse er, at Kvinden befinder sig i en undertrykt Stilling, medens
hun saavel ifølge den demokratiske Grundsætning, hvorpaa, hele Bevægelsen
60 hviler, nemlig «Frihed, Lighed og Broderskab», som - hvad der staar i nøieste
Forbindelse med denne - ifølge Læren om de almindelige Menneskerettigheder
har fuldt Krav paa at stilles lige med Manden i enhver Henseende.

Mit personlige Standpunkt i denne Sag er, at jeg er overbevist om, at dette at
65 optage Arbeidet for Kvindens sociale Vilkaar - Kvindens Kaar i det hele taget - er
en meget stor og vigtig Opgave; men den Maade, hvorpaa man tager dette,

bringer mig paa den anden Side til Overbevisningen om, at man ingenlunde vil erkjende, at jeg for mit Vedkommende stiller mig venlig til Sagen, fordi jeg ikke
70 gaar ind paa samtlige de Krav, som opstilles og specielt naar man stiller sig mod en Sag som denne, mod den politiske Stemmeret, saa bliver man ligefrem betragtet som Kvindesagens Fiende.

Mindretallets Ordfører har besværet sig over, at Flertallet ikke har benyttet den
75 Historik, som Komiteens Indstilling indeholder. Det forholder sig ikke saa. Vi har vistnok ikke skrevet noget vidtløftigere derom; men det staar dog udtrykkelig nævnt i Indstillingen, at man ikke kan betragte den personlige Ret, nemlig den politiske Stemmeret, som er givet Kvinden paa enkelte Steder i Nordamerika, som noget afgjørende Bevis for denne Sags Vigtighed og
80 Rigtighed; og videre har Komiteflertallet anført, hvad der er at sige om Østerrige og Sverige.

Jeg skal tillade mig at give endel Oplysninger om, hvorledes Forholdet er i Amerika med Hensyn til Stemmeretten. Kvinden fik politisk Stemmeret først i
85 Territoriet Wyoming. Dette Territorium er et Grændsedistrikt; det havde i 1870, altsaa omtrent paa den Tid, da Kvinden fik Stemmeret, et Antal af 9.118 Indbyggere, det vil sige, omtrent saa mange som eller lidt mindre end Ringsakers Præstegjeld eller, om man vil tage Byerne, Fredrikshald eller Fredriksstad. I Forhold til de Nordamerikanske Fristater dannede dengang dette Territorium,
90 baade hvad Kultur, Indbyggerantal og Beskaffenhed angaar, en forsvinnende Del af disse Stater. Derhos er at mærke, at dette Distrikt, ligesom de øvrige Grændsedistrikter, har flere Mænd end Kvinder, hvad der i Almindelighed i Europa ikke er Tilfældet.

Saa har vi Mormondistriktet Utah. Der er det samme Tilfældet. Der er 100 Mænd paa et Antal af 93 Kvinder. Hvad Utah angaar, har man her tillands ikke noget synderlig høit Begreb om den Kultur, som findes der, og jeg maa sige for mit Vedkommende - jeg tror ogsaa for mange andres Vedkommende - at det ikke er saa ganske plausibelt at opstille Mormondistriktet som et Exempel til
100 Efterfølgelse. Jeg tør ialfald ikke uden videre gaa med derpaa. Der høres fra Amerika om den amerikanske Kvinde, emancipert, som hun er paa Grund af Bestræbelser, som i Aarrækker har havt en betydelig Fremgang, noget forskellige Beretninger. Saaledes roses fra den ene Side alle de «Fremskridt», som er gjort, fra den anden Side nedlægges der en bestemt Protest mod
105 Kvindeemancipationen og dens Følger. Allerede i 1884 blev dette stærkt og klart

fremhævet under Debatten om Fællesundervisning. Jeg skal for ikke at udhale Tiden kun henvise til denne Debat; forsaavidt det, som dengang oplystes, er korrekt - og jeg betvivler ikke det -, skal de amerikanske Forhold ikke i nogen Henseende friste os til Efterligning.

Minoritetens Ordfører har nævnt England som det Land, hvor Kvindens Rettigheder er bleven rigt anerkjendt. Ja, det forholder sig vistnok saaledes. England har havt sin fremragende Talsmand, jeg kan gjerne sige Kvindesagens Dogmatiker, den Mand, som har lagt det theoretiske, doktrinære Grundlag for al Kvindebevægelse i Europa siden 1867, hvilket har gjort, at Kvinden der er naaet frem til at deltage i kommunale Anliggender, baade ved at stemme og være Gjenstand for Valg - jeg henviser forsaavidt til Komiteens Indstilling.

Men hvad der i England er foregaaet, betragtes ikke af Englænderne selv som et ubetinget Gode. Hvad Kvindernes politiske Stemmeret angaar, synes Bevægelsen vistnok at have gjort noget Fremskridt i det engelske Parlament; men for ikke ret lang Tid siden udstedte ikke mindre end 100 Kvinder et Opraab til Englands Kvinder, og blandt Underskriverne er der en Flerhed, som staar i en meget høi Anseelse.

Det heder i Opraabet: «Ihvorvel vi ønsker den muligst fulde Udvikling af Kvindernes Anlæg, Kræfter og Opdragelse, tror vi, at deres Virksomhed for Staten og deres Forpligtelser imod den til alle Tider vil være væsentlig forskellige fra Mændenes. En Mængde Stillinger kan umulig beklædes af Kvinder paa Grund af deres Kjøen, og Kvinderne i England har overhovedet tilstrækkelig Indflydelse i politiske Anliggender. Deres nyttige Virksomhed i Skoleraad, Fattigvæsen og deslige maa anerkjendes. Den Indflydelse, Kvinderne for Øieblikket udøver i Politiken, maa fornemmelig tilskrives deres Bestræbelse for at give den et ethisk Grundlag. Indflydelsens Styrke afhænger i høi Grad af Kvindernes sympathetiske Uinteresserethed, og denne vilde blive alvorlig truet, naar de blandede sig direkte i den politiske Partikamp. Udvidelsen af den almindelige Stemmeret til Kvinder er overhovedet et Spørgsmaal, som ikke er modent til Løsning endnu.»

Opraabet slutter med følgende Ord: «Intet kan ligge os mere fjernt end at ville nedsætte Kvindernes Stilling og Betydning. Netop fordi vi anerkjender Kvindernes uhyre Virksomhed for Offentligheden, er vi Modstandere af enhver Forholdsregel, som kan hemme denne Virksomhed. Vi er overbeviste om, at

Bestræbelsen for at skabe ydre Lighed mellem Mænd og Kvinder ikke blot er skadelig, men rent ud umoralsk. Den vil føre til en fuldstændig falsk Opfattelse af Kvindens sande Værdighed og særlige Mission, og Følgerne vil blive personlige Kampe og Rivaliteter, hvor den menneskelige Families to Kjøen ene
150 og alene burde arbejde i Fællesskab og give hver sit Bidrag i Henhold til deres karakteristiske Egenskaber og bedste Anlæg».

Denne Protest er kommen nu, efterat politisk Stemmeret for Kvinder har staaet paa Dagsordenen i 23 Aar, efterat den har vundet adskillig Fremgang, og efterat
155 man har opagiteret Englands Kvinder med de nævnte Doktriner; men Reaktionen synes nu at komme ved dette Opraab, som er indtaget i The Nineteenth Century for ganske kort Tid siden.

Hvad Øen Man angaar, saa skal det bemærkes at denne, ialfald nominelt,
160 danner et eget lidet Kongerige for sig selv, og at Stemmeretten der grundes paa Eiendom; den er altsaa ikke nogen personlig Ret. Det er nærmest det samme Forhold, som i Østerrige, forsaavidt Kvinden der er stemmeberettiget, og i Sverige, hvor det heder: «Det är jorden, som röster»; det er altsaa ingen personlig Ret, som her tilkommer Kvinden. Om dette Forhold siger Socialisten
165 Bebel i sin Bog «Die Frau» - jeg skal i Parentes bemærke, at Socialisterne sværmer meget for Kvindestemmeretten - han siger: «Netop i Tyskland, f. Ex. i Sachsen, har Kvinden, visselig undtagelsesvis, Stemmeret. Ifølge Forordningen for Landskommunerne har hun aktiv Valgret, forsaavidt hun er Eiendomsbesidder og ugift. Forudsat, at i en Forsamling Flertallet af
170 Valgberettigede bestod af ugifte kvindelige Eiendomsbesiddere, saa kunde disse vælge Kommunalbestyrelse, men de maatte vælge - Mænd. Saasnart Kvinden gifter sig, taber hun sin Stemmeret, som gaar over til Manden; afhændes Jordeiendommen, taber begge Stemmeretten. Valgretten er saaledes ei bunden til Personen, men til - Jorden. Dette er meget betegnende for den herskende
175 Statsmoral og Statsanskuelse. Menneske, Du er intet, forsaavidt Du ikke har Penge eller Gods; Forstand og Dannelse er Bisager, som ikke gjælder noget.»

Der ser vi altsaa hans Betragtning af, hvad saa mange, der hylder Kvindesagen, og som staar Socialismen meget nær, netop paaberaaber sig til Fordel for at
180 indføre Kvindens politiske Stemmeret i vort Land. Jeg kunde havt Lyst til at gjøre nogle Bemærkninger i Anledning af Mindretallets Udtalelser om de forskellige Love, som er blevne gennemførte i vort Land til Fordel for Kvinden; men da Mindretallets Ordfører ikke har berørt den Siden af Sagen,

185 skal jeg ikke indlate mig nærmere derpaa. Jeg vil kun sige, at de Love, saavidt jeg har kunnet finde - og jeg har undersøgt Sagen - ikke staar i mindste Forbindelse med den Bevægelse, som har stillet politisk Stemmeret for Kvinder paa Dagsordenen. Der er enkelte Love og Ordninger, som er fremgaaede af den samme Aand og Tankegang, saaledes, f. Ex. Spørgsmaalet om

190 Fællesundervisning og Lovene om Kvindens Adgang til Examen Artium, Examen philosophicum og Embedsexamen ved vort Universitet; men jeg skal ikke indlate mig nærmere paa det. Kun vil jeg tilføie, at naar man her vil principielt besvare det Spørgsmaal, hvorvidt Kvinden bør deltage i det offentlige Liv, bør man se hen til det Kald og den Opgave, som Kvinden i det hele taget

195 efter sin Natur, efter sine Evner og Anlæg nærmest er henvist til. Komiteens Flertal har i dette Stykke, saavidt jeg kan skjønne, udtalt sig saavidt tydelig, som det kan gøres i en Indstilling med den kortest mulig Affatning. Man finder, at Kvinden vel bør Udrustes efter sine Evner, Efter sine Anlæg og efter den Livsopgave, hvortil hun nærmest er henvist; man finder, det er godt og vel, at

200 den selvstændige Kvinde udrustes, uddannes, opdrages saaledes, at hun kan finde en selvstændig Virksomhed; men at føre hende ind i det politiske Liv, det mener jeg vil saa langt fra bringe hende en større Indflydelse paa Udviklingen i det hele, at det tvertimod vil aa komme til baade at føre Udviklingen selv i en helt anden Retning og true Kvinden med at tabe de Fordele, som hun kanske nu

205 har. Det synes mig ogsaa at være aldeles klart udtalt i, hva jeg oplæste af det Opraab, som nylig er udstedt i England. Mindretallet grunder sit hele Votum paa Menneskerettighederne. - Skal Menneskerettighederne hævdes som Grundlag for politisk Stemmeret, da er almindelig Stemmeret for Mænd og for Kvinder det eneste konsekvente; alt andet bryder paa Konsekventserne, og

210 derfor maa de Herrer, hvis de vil være konsekvente, stemme mod ethvert andet Forslag. Men mest inkonsekvent af alt er dog virkelig det Alternativ A til Forslag VII, som Mindretallet har optaget.

For det første er der i dette Alternativ to Litera, som aldeles ikke er anvendelige

215 paa Kvinder; thi de kan hverken være Embedsmænd eller Rettighedsmand i Finmarken. Allerede af den Grund skulde det jo synes besynderligt, at man paastaar, at Kvinder, ved at blive stemmeberettigede efter dette Alternativ, bliver ligestillede med Mænd i politisk Henseende. Aldeles ikke, medmindre man da vil gaa til det, som vistnok kanske ogsaa er tilsigtet, at man, naar dette

220 Forslag er vedtaget, vil sige: «Ja, Stortinget har ved at vedtage dette Forslag ogsaa i Grunden bundet sig til at gjøre Kvinden til Embedsmand.» Til Rettighedsmand i Finmarken tror jeg ikke de vil gjøre hende; thi det er ikke

noget stort.

225

Dernæst er det en ligefrem Inkonsekvens at anbefale eller opstille et
hvilket som helst Forslag, hvorved Indtræden i Ægteskab i visse Tilfælde
medfører Tab af Stemmeret for Kvinden. Er det da saa, at dette, at intræde i
Ægteskab, virkelig skal stilles i Klasse med Forbrydelse efter Grundlovens § 53?

230

Tab af Stemmeret kan ellers kun ske ifølge denne Paragraf, men hvis man
vedtager dette Forslag, tabes Stemmeret altsaa, ved Indtræden i Ægteskab - eller,
om man forudsætter, at den ene Part dør før den anden, hvilket jo almindelig er
Tilfældet, sker der en Suspension af Stemmeret, saa at altsaa Indtræden i
Ægteskab er at stille i Klasse med Fallit. Det synes besynderligt, at D'Hrr.

235

Menneskerettighedernes Haandhævere vil gaa hen og gjøre noget saadant.

Efter hvad jeg har udtalt, kan jeg ikke andet end stemme mod det foreliggende
Forslag og anbefale alle andre at gjøre det. De øvrige Forslag, saaledes Forslag VI,
kan der efter Mindretallets Mening paa ingen Maade være Tale om af formelle
240 Grunde, og Forslag VII Alternativ A er det mest meningsløse, som vel kan
tænkes.

240

Kilde

Storthingstidende 1890, s.1256 - 1259

245

Emner

Stortingstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/ydre-lighed-er-skadelig-og-umoralsk>

250

255

260